

LETNI NAČRT NAKUPA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA ZA LETO 2025

Poslanstvo knjižnice in nakup knjižničnega gradiva

Lavričeva knjižnica Ajdovščina pokriva območje gornje Vipavske doline (ta je ena večjih geografskih enot v Sloveniji), in sicer občini Ajdovščina in Vipava, kjer živi 25.782 prebivalcev. Ob 160-letnici ustanovitve je aktualizirala svoje poslanstvo, s posebnim poudarkom na širjenju in utrjevanju bralne kulture in bralne pismenosti prebivalstva. Knjižnica ima pet enot, v Občini Ajdovščina je ob osrednji v Ajdovščini še manjša v Dobravljah. V Občini Vipava delujeta enoti Vipava in Podnanos. Posebna enota je Potujoča knjižnica Ajdovščina, ki pripelje knjižnično gradivo prebivalcem v oddaljenih naseljih. Potem, ko je knjižnica vzpostavila pogoje za uskladitev z zahtevami Pravilnika o knjižničarski javni službi v Vipavi in Podnanosu (zaposlitev bibliotekarke, podaljšanje odprtosti, stabilizacija poslovanja), je zaposlila informatika, s tem se je tudi na tem področju uskladila s Pravilnikom. Ob upoštevanju demografskih, geografskih, gospodarskih, prometnih, izobraževalnih in drugih značilnosti je delo knjižnice zavezano tudi razvojnim ciljem obeh lokalnih skupnosti.

Posebni geografski, demografski, gospodarski, prometni, izobraževalni in drugi pogoji vplivajo tudi na samo organizacijo in delo knjižnice, na knjižnično mrežo in na njeno nabavno politiko.

Priporočeni in vsebinski kriteriji nakupa

V gornji Vipavski dolini se število prebivalcev približuje 26.000. Rast prebivalstva je posledica rasti novih delovnih mest, kar zahteva tudi od knjižnice dopolnjevanje in spreminjanje nabavne politike. Že tretje leto beležimo rast obiska in izposoje gradiva, ob utečenih dejavnostih smo odprli vrata še novim, kar zahteva specifično gradivo in tudi pristope.

Ker se spreminja izobrazbena raven prebivalstva in raste število študentov v dolini (Univerza na Primorskem in Univerza v Novi Gorici, z oddelki v Ajdovščini in Vipavi), je višja tudi zahtevnost gradiva, po katerem povprašujejo potencialni uporabniki knjižnice.

Pri pripravi načrta za nakup zasledujemo skrb za izgradnjo kakovostne knjižnične zbirke, njeno posodabljanje, vključno z zagotavljanjem e-knjig v slovenskem jeziku. Skušamo utrditi razmerja med strokovnim in leposlovnim gradivom ter priporočeni delež gradiva za otroke in mladino. Skrb bo zavod namenil promociji zvočne knjige, vključno z usposabljanjem mentorjev posameznih skupin (domovi za starejše, VDC-ji itd).

Knjižnica bo v letu 2025 utrjevala medoddelčno izposajo in jo skušala dvigniti na višjo raven. V osrednji knjižnici smo v ponudbo vključili novo storitev, t.i. **Knjigomaro**. Gre za elektronsko krmiljeno knjižno omaro s petimi policami, ki sprejme do 300 izvodov knjig za odrasle in mladino. S tem se izkazuje potreba po oblikovanju dodatne manjše knjižne zbirke.

Dopolnjevanje zbirke glede na prepoznane posebne potrebe okolja in zagotavljanje dostopnosti

Knjižnica bo tudi v letu 2025 sledila gospodarskemu razvoju v dolini (živilska industrija, proizvodnja letal in letalnikov, farmacija in biotehnologija, gradbeništvo, turizem, vinarstvo ...) ter visokošolskega oz. fakultetnega izobraževanja in vlaganjem v turizem, kmetijstvo in razvoj podeželja. Pri nakupu gradiva ohranjamo uveljavljene ciljne skupine: otroke, športnike, pohodnike, starejše, invalide, ljudi s psihosomatskimi obolenji, tujce ... Na našem območju sta dva domova za starejše, Hiša dobre volje (medgeneracijska enota), CIRIUS, dva VDC-ja ... V obeh občinah opažamo na eni strani rast števila starejših, na drugi vse številnejše priseljene mlade družine.

Posebno skrb namenimo nabavi domoznanskega gradiva s ciljem identifikacije prebivalstva z dolino in njeno tradicijo, tako domačinov kot priseljenih novih prebivalcev.

Knjižnica ohranja potrebo po obveščeni prebivalcev o socialnih, zdravstvenih pravicah, zaposlovanju, transferih in nadomestilih. Pozornost namenimo področju staranja, zdravja, prikrajšanim (gluhi in naglušni, slepi, slabovidni, osebe, ki jih opredeljujejo duševne motne ...)

Knjižnica v vseh enotah zagotavlja obseg odprtosti ali ga presega. Ohranja tudi enoto Dobravlje, ki glede na nov pravilnik ne ustreza zahtevam glede odpiralnega časa za Knjižnico II, pač pa za premično zbirko. Opozarjamo na novo storitev: Knjigomaro. Ta je strmo povečala možnost dostopa do storitev: omogoča namreč 24-urni dostop v osrednjo knjižnico - torej tudi izven rednega delovnega časa; član tako samostojno izbere in si izposodi knjižno gradivo (izbor med do 300 enotami knjig) v splošni knjižnici, kar je (najbrž) prva takšna storitev v Sloveniji.

Razvoj bralne kulture, bralne in informacijske pismenosti

Lavričeva knjižnica izvaja številne utečene in uveljavljene dejavnosti, pa tudi lastne projekte, ki jih je razvila v zadnjih letih. Med slednjimi sta **BILKA** (lastni »Bralni Izziv Lavričeve Knjižnice Ajdovščina«) in »**Razvajamo naše brbončice**«. Izpostavljam projekte Primorci beremo, Beremo v naročju staršev, Knjižnico semen, mesečna Srečanja ob kavici, obiske dveh domov za ostarele, Šent-a, VDC-ja, bralni krožek za dijake škofijske gimnazije. Pri mladini izpostavljam projekte (nacionalni) Rastem s knjigo, Rastem z e-viri, Spoznajmo knjižnico in ljudsko slovstvo, Poletavci in Naj Poletavci, obiski vrtcev, šol.

Branje in bralno kulturo podpiramo z obiski avtorjev, literarnimi večeri, predavanji, delavnicami ... V letu 2025 dejavnosti nadaljujemo s ciljem utrditi pomen javno dostopnega knjižničarstva za prebivalstvo. Zastavljeno je sodelovanje z Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih Nova Gorica. Pomembno je sodelovanje z Ljudsko univerzo (tečajji za tujce, PUM ...) ter drugimi zavodi in društvi, ki delujejo v našem okolju (Zavod BETA in Garaža, Hiša mladih, KAŠ – Klub ajdovskih študentov ...). Načrtujemo nadgradnjo sodelovanja s TRG-om Vipava in projekt s Škofijsko gimnazijo Vipava ob obletnici prevoza sarkofagov iz Trsta na vipavsko pokopališče (načrt temelji na razstavi o A. Lavrinu, ki je gostovala v vipavski enoti knjižnice).

Načrt obsega nakupa novega knjižničnega gradiva v letu 2025

Pri razporejanju gradiva v mrežo upoštevamo posebnosti območja in okolja, ki ga knjižnica pokriva ter gravitacijskih enot: število in struktura prebivalstva, prostorske možnosti, odpiralni čas, lokacija enote, delovanje različnih ustanov in seveda finančni vidik. Po teh kriterijih največ gradiva razporedimo v osrednjo enoto v Ajdovščini (odprta 49 ur/teden z dnevno dostopnostjo, središčna lega v mreži in približno enaka oddaljenost), najmanj pa v najmanjšo enoto z najkrajšim časom odprtosti Dobravlje.

Tudi v letu 2025 se bomo posluževali medoddelčne izmenjave, ki jo želimo organizacijsko dopolniti. Načrtovani nakup bomo razporedili v knjižnično mrežo glede na sredstva, s katerimi bomo razpolagali.

Preglednica 1: Podatki o stanju knjižnične mreže

Organizacijska enota / lokacija premične zbirke	Število prebivalcev ¹	Število enot knjižničnega gradiva na fizičnih nosilcih		Odprtost v letu 2024 / ur na teden	Načrtovana odprtost v 2025 / ur na teden
		Število enot v zbirki	Načrtovano število enot celotnega nakupa		
Osrednja knjižnica	13.552	99.601	2137	49	49
VIPAVA	5.200	27.843	635	30	30
PODNANOS	1.400	14.395	358	10	10
POTUJOČA KNJ.	16.210	25.275	561	22	22
DOBRAVLJE	782	7.833	118	4	4
		175.223	3.809	115	115

Priporočila o obsegu nakupa po zvrsteh ter zastopanost gradiva po vrsti, obliki in dostopnosti

Glede na predvidena dodeljena sredstva se bo skušala Lavričeva knjižnica približati priporočilom, ki priporočajo razmerja med strokovnim in leposlovnim gradivom (okoli 50 % : 50 %) ter gradivom za odrasle in mladino (75 % : 25 %). Največ gradiva bomo nabavljali za osrednjo knjižnico v Ajdovščini, naša ključa sta odpiralni čas ter število aktivnih članov. Skrbeli bomo za aktualnost gradiva ter še pospešili odpis. Kot rečeno, bo orodje za izravnavo tudi med-oddelčna izposoja. Priporočilom se bo knjižnica skušala približati, kot le mogoče, na podlagi sprotne spremljanja nakupa.

Preglednica 2: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa knjižničnega gradiva glede na zvrst

Priporočeno	Stroka do 50%	Leposlovje do 50%	Skupaj 100%
Načrtovano	50 %	50 %	100 %

¹ Za izračun števila prebivalcev uporabite podatke iz javne objave Statističnega urada RS o številu prebivalcev s stalnim prebivališčem po občinah na dan 1. januarja 2024 – 2024 H1 (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/05V1006S.px>).

² Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (Uradni list RS, št. 29/03 in 162/22) v 13. členu opredeljuje minimalni obseg obratovalnega časa knjižnice, ki je za posamezno vrsto knjižnic naslednji:

- osrednja enota: 6 dni v tednu, najmanj 45 ur tedensko,
- krajevna enota v naseljih z več kot 2.500 prebivalci: najmanj 20 ur tedensko,
- krajevna enota v naseljih do 2.500 prebivalcev: najmanj deset ur tedensko,
- bibliobus: obisk vsakega postajališča najmanj enkrat mesečno,
- lokacija premične zbirke: najmanj štiri ure tedensko.

Preglednica 3: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa knjižničnega gradiva glede na namen

Priporočeno	Mladina 25-30%	Odrasli 70-75%	Skupaj 100%
Načrtovano	30 %	70 %	100 %

Elektronska knjiga, zvočna knjiga

Načrtujemo nakup 3.000 naslovov oziroma 100 licenc elektronskih knjig. V skladu z vključevanjem osnovnih šol v sistem elektronskih knjig povečujemo število dosegljivih naslovov domačih branj. Ocenjujemo, da bo rast izposoje višja z utrditvijo storitve COBISS Ela. Načrtujemo nakup 130 zvočnih knjig.

Odstopanja od strokovnih priporočil, zastopanost publikacij v javnem interesu, zastopanost založb, kakovost in aktualnost naslovov

Priporočilom se knjižnica sicer skuša približati v čim večji meri.

Do odstopanj pri nabavi prihaja predvsem zaradi neskladja med finančnimi zmožnostmi in načrtovanim nakupom. Občina Ajdovščina sicer povečuje dodeljena sredstva za nakup gradiva z rednim letnim zvišanjem za 1 %, medtem ko Občina Vipava zagotavlja vsako leto enak obseg finančnih sredstev, zato se njihov obseg v skupnem znesku s strani občin zmanjšuje.

Težave pa imamo zaradi pozno dodeljenih sredstev. Posledično je zato lahko predmet nakupa manj kvalitetno gradivo, saj sredstva občin tekom leta prehitro porabimo.

Zaskrbljujoča je izrazita rast nabavnih cen knjig, kar posledično pomeni, da za načrtovana sredstva nakupimo manj enot knjižničnega gradiva.

Povezovanje knjižnice v okolju s ciljem utrjevanja bralne pismenosti in širjenja bralne kulture

Z okoljem se knjižnica povezuje z organizacijo dogodkov, prireditvev, projektov, bralnimi in študijskimi krožki, preko **Šole kreativnega pisanja** in spletne literarne revije **Burjač**. V letu 2025 bo znova pripravila **Literarni ex-tempore** dogodek. Z Občino Ajdovščina sodeluje **pri izboru knjige**, ki jo lokalna skupnost vsako leto podeli tretješolcem. Je zelo uspešna na **založniškem področju**, s katerim izpostavlja predvsem domoznanske tematike in domače avtorje. V letu 2024 je izdala **Basni iz Trnovskega gozda**, v proračunu za leto 2025 so že zagotovljena sredstva za izdajo dokumentarne slikanice **Ajdovski letalec** (ilustracije Jure Engelsberger, tekst dr. Vesna Kamin Kajfež). V letu 2025 bo sodelovala v skupnem projektu domače lokalne skupnosti z **občino Quliano** (Italija), kjer smo navezali stike s tamkajšnjo knjižnico, poudarek je na kulturno-izobraževalnem področju in aktivni mladini.

Knjižnica se povezuje z lokalnimi društvi, podjetji, z Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih N. Gorica (srečanja staršev otrok, svetovalna pomoč knjižnici na področju opreme, označevanja, spletne strani), sodeluje s socialnimi, humanitarnimi in izobraževalnimi ustanovami: s Srednjo šolo Venio Pilon, Škofijsko gimnazijo Vipava, šestimi osnovnimi šolami v obeh občinah, zavodom za usposabljanje otrok CIRIUS Vipava, Otroškimi vrtcem Ajdovščina, Ljudsko univerzo Ajdovščina, dvema domovoma starejših, z Univerzo na

Primorskem (fakulteta za zdravstvene vede v Izoli) in v Novi Gorici, waldorfsko šolo in vrtcem in vrtca, sodeluje z vrtcem montessori v Vipavi.

Lavričeva knjižnica dobro sodeluje z osrednjo območno knjižnico v Novi Gorici ter s knjižnicami našega območja – Tolmin in Idrija, med drugim z razstavami, pogovori z znanimi Primorci ...

Datum: 18. 11. 2024

Artur Lipovž,
direktor